

N:o 58.

Af Herr **Ola Andersson**: *Om statens öfvertagande af skyldigheten vid kavallerirusthållet att anskaffa och underhålla beklädnads-, beväpnings-, remtygs-, sadelmunderings- och trossersedlar.*

Så väl i föregående århundraden som i början och långt fram i det innevarande har man städse i vårt land erkänt det befogade uti att begära rättelse i obilliga och ojemnt fördelade skatter och särskildt i de nu så mycket omhandlade grundskatterna. Många beslut angående smärre, om ock ofullständiga förändringar, exempelvis genom nya skattläggningar och förmedlingar, utom mångfaldiga andra åtgärder och beslut, bära derom talrika vittnesbörd. Redan i Gustaf II Adolfs Biafsked den 7 Maj 1622, då man, märkligt nog, *samtidigt beslöt en allmän utskrifning till krigsfolkets förstärkande och en nedsättning till hälften af byggningshjelpen*, som ännu i dag utgör en väsentlig del i grundräntan, hvilken nedsättning dock snart blef återtagen, ehuru Gustaf Adolf förklarade att de skattskyldige skulle från halfva byggningshjelpen »iffrån detta afskedz dato vara förskonte», yttrar denne konung sig vilja med tullinkomster framdeles ytterligare afskaffa en del af dessa pålagor, som likväl nu af somliga påstås utgöra en statens inteckning i jordegendomen eller en ränta på ett statens kapital i egendomen.

Vid 1809—10 årens riksdag fick Bondeståndet höra de vackraste löften om rättelser och lindringar i den illa fördelade jordbeskattningen.

I allmänhet fordrade man då företrädesvis »all jords lika beskattning», det vill säga man ifrågasatte då visserligen icke afskaffande helt och hållet af dessa skatter, som i landets eller statens då varande nöd behöfdes, icke heller dess fördelning jemväl på andra beskattningsföremål, af det enkla skäl att dessa senare då drogo — utom en mycket hög bevillning, drabbande högre inkomster ända upp till 10 % vid 20,000 kronors inkomst och till och med ytterligare förhöjning derutöfver, hvilken sedermera, i den mån sådant kunnat ske, blifvit nedsatt till hvad den nu är — jemväl särskilda yrkes- och klasskatter, hvilka tid efter annan blifvit afskaffade; hvartill kom att konsumenterna af jordbrukarens alster länge fingo medelst tullar å landtmannavaror och deraf följande höjda pris indirekt bidraga till grundskatternas betalande.

Gången och behandlingen af dessa ärenden, å ena sidan erkännandet af behovet af rättelse, å andra sidan endast obetydliga palliativ, samtidigt med det man i rikligt mått tillgodosett andra samhällets behof, visar bäst hvilka reformer och anspråk som i vårt land hittills fått stå tillbaka.

Har man emellertid sålunda förut, om ock mera i ord än i handling, erkänt befogenheten utaf utjemnande eller afskaffande af de på en del jord hvilande, tunga, ojemnt fördelade och intrasslade skatter och besvär, så är det egentligen först på den senare tiden som man från vissa håll sökt drifva den läran att, eftersom, låt vara kanske genom obehörigt motstånd, dessa skatter och besvär till största delen ännu finnas qvar, *så hafva de nu fastvuxit vid jorden* och genom någon besynnerlig metamorfos, som ingen kan förklara och ännu mindre till tiden bestämma, *öfvergått till räntor*, i den mening man i våra dagar dermed förstår, så att staten skulle hafva ett i jordegendomen intecknad kapital, som den likväl naturligtvis aldrig kunnat få i de gamla skattehemmanen och aldrig förbehållit sig i de skattesålda kronohemmanen, hvadan dessa pålagor icke annat äro än skatter, icke tillkommit annat än som skatter, icke uppbäras af staten med någon annan rätt än den till alla andra skatter och icke böra annorlunda än som skatter behandlas, dervid dock knektehållet, som bekant, har sin särskilda och egendomliga tillkomst, hvilken staten icke lär böra ensidigt förglömma.

Den som sålunda har köpt eller ärft ett hemman med tid efter annan på hög lagda »tillfälliga gårdar», den skall, säger man, i fall ändring sker häruti, göra en vinst; den åter som köpt eller ärft ett gods, hvilket genom allt annat än vackra handlingar slutligen blifvit från största delen

af stats- och stundom äfven från andra utgifter och besvär »frälst», den skall genom en utjemning göra en förlust, och nu skulle staten knappast ens hafva rätt att ändra eller upphäfvad hvad i detta hänseende under förra århundraden ofta helt hastigt och lösligt blifvit åtgjort, och *derför* skola dessa förhållanden i alla tider orubbade varda, så vidt ej den ene vill köpa sig fri och staten betala den andra för det att den skall få fria händer att ordna sitt skatteväsen.

Måne man genom förut afskaffade eller nedsatta skatter, genom tullförändringar och dylikt, genom jernvägsanläggningar, genom banksedelutgifningsrätt, genom löner och pensionsregleringar och mycket annat kunnat undgå att somliga enskilda gjort vinst eller andra förlust?

Men medan man medgifver att allt annat behöfver och måste tid efter annan reformeras och utvecklas, skulle alltså blott den gamla jordbeskattningen stå stilla. Alla andra fordringar kunna vara berättigade, men denna påstås ej kunna vara annat än egennytt. Det är alltså hvarken ett samhällsbehof eller en samhällspligt att härutinnan åstadkomma rättelse!

Och det har predikats till den grad flitigt, denna förmenta orättvisa mot städerna, som skulle ligga uti en för jordbruket rättvis skattereglering, att man nu snart synes med glädje motse den tid, då stadsbefolkningen skall blifva lika stor med landtbefolkningen i antal, eller åtminstone att antalet stadsrepresentanter skall växa upp till pluralitet i Andra Kammaren; vi hafva till och med sett uträkningar göras öfver när detta skall inträffa. Det skall naturligtvis vara dels genom inflyttning till städerna och dels genom emigration från landsbygden, som detta lyckliga jemnvigtsförhållande skall åstadkommas, och de senare åren hafva i synnerhet ryckt med starka steg mot detta af somliga efterlängtade mål.

Kanske dock glädjen tager ett snöpligt slut, i fall det allt för fort går på det viset, och detta komma nog äfven städernas invånare icke minst att erfara; bäst är säkerligen att göra rättvisa äfven åt jordens trägna brukare, och om derigenom, genom en större behållning af jorden, en större befolkning kan födas, odladt land uppbrukas och det redan odlade förbättras, många, många små, väl insedda, men instälda och nedlagda förbättringsarbeten upptagas, hvilka kunde skaffa sysselsättning åt folk, som i stora skaror söker sin utkomst annorstädes, skulle sådant säkerligen ändå blifva till allmän fromma, och jag är viss om äfven till glädje för alla rättänkande fosterlandsvänner.

Hvad har emellertid detta efter min öfvertygelse origtiga motstånd

och den deraf missledda uppfattningen haft för frukter? Så vidt jag kan se, för det politiska arbetet endast en skadlig strid mellan stad och land, som visserligen ännu åtminstone hos oss ej kommit till svårare brytningar, än att andra angelägenheter kunnat någorlunda oberoende deraf behandlas; och för städernas befolkning i gemen ingen annan vinst än att man, i stället för att småningom lätta obilliga skattebördor, användt inflytande medel i rask fart på samhällsbehof, som i många fall kunnat något anstå och i andra säkerligen utan ringaste skada kunnat medgifva nedprutningar. Detta är vinsten som städerna skördat på tillställningen att hålla stad och land i harnesk emot hvarandra.

Och nu stå vi inför behållningar i statskassan, som enligt statsverkspropositionen vid sistlidet års slut, försigtigt beräknade, uppgå till öfver $10\frac{1}{2}$ millioner förutom postverkets betydande öfverskott; man står nästan rådvill, huru dessa skola användas, och detta så att säga dagen efter det man upphäft höga jammerskri om huru städernas inbyggare och de med dem likställda skulle nedtyngas af nya skatter, derest en minskning skett i de »fastvuxna» jordskatterna.

Kongl. Maj:t har velat bereda billigare pris på kaffe genom nedsättning af kaffetullen, och detta kan jag så mycket mindre klandra, som jag knappast vet hvilken skatt man lämpligare skulle föreslagit lindring uti, enär det ju nemligen förljudits att den eljest länge på dagordningen varande skattefrågan skall hvila, medan man anslår medel till åtskilliga förbättringar i det nuvarande landtförsvaret.

Men då, oafsedt ofvannämnda föreslagna skattelindring, utvägar säkerligen kunna beredas äfven för en rättvis och billig lättnad i fråga om en bland de mest tryckande och mest olämpliga skatteformer i hela vårt skattesystem, har jag velat i detta hänseende göra ett förslag, som jag bör ega hopp om skall vinna representationens godkännande.

Sedan mjöl- och sågqvarnsräntan samt de på bergverksnäringen hvilande, med grundskatterna likartade bördorna hammarskattjernet och tiondetackjernet på 1850- och 1860-talen blifvit helt och hållet afskaffade, (och senare äfven bergverkstionden för vissa s. k. ädlare verk inom privilegierade bergslag), skedde på grund af Riksdagens beslut och Kongl. Förordningen den 23 Juli 1869 en *fixering* och genom det använda medelmarkegångspriset jemväl en *nedsättning* uti de af viss jord utgående grundräntor och tionde, hvilken fixering och nedsättning tillgodokom den allra största delen af de i detta afseende skattskyldige och säkerligen skulle tillgodokommit alla, om ej vårt i så många afseenden intrasslade skatte-

väsen därför lagt hinder i vägen, som då för tillfället icke kunde med ens undanrödjas och förmodligen icke ansågs böra fördröja den större åtgärden med de till statsverket direkt ingående eller såsom augment till rusthåll utgående räntor och kronotionde. Vid sistlidet års riksdag beslöts ock enahanda åtgärd med den i vissa orter ännu utgående dagsverks-skyldigheten.

Det som nu af denna ränta och tionde ännu återstår oförändradt, är dels de af staten till enskilda personer bortgifna eller försålda s. k. skattefrälseräntorna och dels den kronotionde, som åtföljer patronaträtt inom vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafves, samt slutligen den vid hela rusthållet frinjutna, af hemmanet annars till kronan utgående ränta, för hvilken i stället rustningen utgöres.

Att bereda de skattskyldige, hvilka i detta afseende ännu stå i en ogynsam undantagsställning, en lättnad, motsvarande den som redan 1869 skedde med ränta och tionde i allmänhet, är således icke en afskrifning i den betydelse, som hittills varit satt i sammanhang med frågan om ordnandet af landets försvar, utan endast en konsekvens utaf hvad förut skett och senast vid sistlidne riksdag beslöts angående dagsverksskyldigheten, hvadan samma åtgärd med de af mig nu omnämnda räntorna och tionden hvarken löser eller binder det sammanhang mellan försvars- och skattefrågorna, som på grund af riksdagens beslut och regeringens godkännande egt rum.

Nu har en annan motionär, från Södermanland, föreslagit inlösning af skattefrälseräntorna till staten, och i sammanhang dermed en fixering i öfverensstämmelse med förutnämnda Kongl. Förordning den 23 Juli 1869, hvadan jag funnit mig föränlåten att i en annan motion föreslå enahanda åtgärd med nyssnämnda till ett belopp af 11 à 12,000 kronor uppgående kronotionde, så mycket hellre som dessa tvenne slag af utskylder så väl i Kammarrådet Andersons som i skatteregleringskomiténs betänkande sammanförts och föreslagits till en dylik, själfva afskrifningen föregående behandling, som i öfrigt af denna afskrifning är helt och hållet oberoende.

Ännu större skäl tala från nu angifna synpunkt för den till rustningsprestationer utbytta eller förvandlade räntan, helst denna utgift icke blott icke blifvit fixerad och nedsatt på sätt med de flesta öfriga grundskatterna skedde år 1869, utan utgår i sådana prestationer, som stigit vida mera i pris sedan den tiden, än hvad spanmålsprisen på de ännu ej fixerade skattefrälseräntorna och den särskilda kronotionden stigit.

Sålunda är hästpriset vida högre än på 1860-talet och med temlig säkerhet omkring dubbelt så högt som ett medelvärde för de år, hvilkas markegångspris lades till grund för 1869 års grundräntefixering. Härtill kommer att genom flera och förlängda s. k. exercissvadroneer eller rekryt- och remontskolor, genom allt. flera korporals- eller förberedande underbefälsskolor, hofbeslagsskolor m. fl. dylika, till hvilka manskap och hästar kommenderas, slitning och förstörelse af dyrbara beklädnads-, beväpnings- och sadelmunderingspersedlar måste blifva allt större, utom det att anspråken på förbättrad utrustning och beväpning jemväl stiga, många andra obehag, kostnader och skjutsningar m. m. onämnda. Många äro ock de rusthållare, hvilka börja ifrågasätta rättmätigheten af alla dessa fordringar, och fall hafva förekommit, då man nekat utlemna munderingen till skolor, hvilka afse utbildning till underbefäl och annat, som ej tillhör en soldat i ledet. Säkerligen är han dock så väl i fråga härom som vid antagande eller kassation af häst och persedlar m. m. dylikt i det närmaste rättslös; saknas tillräckligt verksamma författningar, så gör man väl nya sådana, och af detta slag finnas gamla och nya i snart sagdt oräknelig mängd.

Att nu föreslå statens öfvertagande af skyldigheten att hålla häst och åtminstone sadelmunderingen — då man anser hållandet af karl och beklädnad motsvara roteringen, eftersom rusthållen just härför befriades från rotering eller utskrifning — samt räntans återingående till staten och dess fixering i likhet med öfriga grundräntor, vore att genomföra full likställighet i fråga om grundräntans utgörande.

Men då i Skåne m. fl. provinser redan före kavalleriindelningens tillkomst och, så vidt utrönas kunnat, redan före föreningen med Sverige rântan var fixerad efter den tidens pris, och om ej rustningen mellankommit, fortfarande skulle hafva utgått med detta låga belopp, samt följaktligen ett återgående härtill, ehuru i och för sig ej origtigt, om annars en dylik anordning skulle vidtagas, skulle tillskynda rusthållarne i denna ort en betydligare fördel än annorstädes, och då vidare en sådan åtgärd kan sägas jemväl ingripa i härorganisationen, som jag nu icke med detta förslag vill vidröra, har jag tänkt mig att staten åtminstone kunde befria rusthållaren från skyldigheten att hålla hela den s. k. munderingen. Om man kunde beräkna hela rustningskostnaden efter de års pris, efter hvilka grundskattefixeringen skedde, eller 1834—53 samt 1862 års medelpris, är jag fullt viss om att en sådan nedsättning i detta slags utgörande af ränta är vid jämförelse med de fixerade grundräntorna fullt berättigad,

hvertill kommer att, så länge rustningen i öfrigt skall fortfara att effektivt utgöras, de återstående prestationerna nog komma att än ytterligare stiga.

Jemför jag åter rusthållsskyldigheten med *roteringen*, så förekommer dervid att genom Riksdagens beslut och Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1812, Kongl. Förordningen den 30 December 1819 och Kongl. Kungörelsen den 9 Juli 1830 staten lemnat bidrag till rotehållarnes visserligen redan från början något tvifvelaktiga beklädnadsskyldighet och slutligen genom Riksdagens beslut och Kongl. Kungörelsen den 23 Mars 1858 helt och hållet öfvertagit denna skyldighet, så länge nödigt anslag härför beviljas.

Vare sig man således jemför rusthållaren med öfriga skatteskyldige, som betala räntor och tionde, eller med rotehållarne, eller med de afsuttna rusthållsregementena, hvilka medelst en hästvakansafgift understigande räntans värde, såsom synes af de i sammanhang med afskrifningsförslagen dessa rusthålls sammanlagda prestationer åsatta värden, för att ej tala om städernas låga båtsmansvakansafgifter, jemte det att deras båtsmansrotering i förhållande till förmögenhet och folkmängd derförutan icke står i någon rimlig proportion till landsbygdens försvarsutgifter, eller med den adliga rusttjensten, som länge hvilat i det tysta, eller extra roteringen, som ingenting kostar, eller de afskaffade grundskatterna å bergshandteringen m. m., och då dertill kommer att denna persedelanskaffning och underhåll är en i många afseenden olämplig och besvärlig beskattningsform, hvars öfvertagande af statsverket icke medför någon synnerligt stor statsutgift, torde ett beslut härom få anses både berättigadt och välbetänkt.

Det Särskilda Utskott, som vid 1877 års riksdag behandlade Kongl. Maj:ts proposition, och som i sammanhang med förslag om utsträckt värnpligt tillstyrkte åtskilliga andra lindringar, yttrade om den nu ifrågasatta, hvilken jemväl af Utskottet föreslogs: *äfven om inga andra lindringar förelåge, skulle Utskottet anse borttagandet af denna de rustandes skyldighet såsom ändamålsenlig och välbetänkt så väl i afseende å statens intresse som å de rustandes.*

Och härmed borde nu befogenheten och billigheten af den åtgärd, jag här ofvan sagt mig ärna föreslå, vara ådagalagda. Men vårt af så många beprisade indelningsverk, hvilket på samma gång är en skatteform som enligt mångas mening så lätt skulle kunna skiljas från de dermed

hittills sammanknutna frågorna, företer äfven här en invecklad sida, som icke kan förbigås.

Enär vid kavalleriindelningens ordnande somliga rusthåll ansågos för svaga och icke räntade det bestämda dalertalet samt således icke genom sin egen frinjutna ränta erhöilo den afsedda ersättningen för rustningen, anslogs till sådana hemman fyllnadsersättning uti s. k. augmentsränta från andra hemman. I de provinser, der räntan redan var fixerad, har alltså denna ersättning stannat vid sitt ursprungliga, nu obetydliga belopp. I andra åter, der räntan utgått i persedlar och sedermera efter markegångspris, har denna augmentsränta naturligen vuxit, och i och med 1869 års räntefixering indrogos dessa augmentsräntor till statsverket, som åter till rusthållshemmanet utbetalar augmentsräntan efter markegångspris. En ny olikhet alltså mellan olika orter och en ny intrassling.

I några få fall uppgår detta af statsverket utbetalta »rustningsunderstöd», hvaruti stundom ingår understöd jemväl af ett annat slag, till så betydligt belopp, att den af mig föreslagna, i allmänhet väl behöfliga lättningen kanske skulle i dessa få fall vara opåkallad. 1877 års Särskilda Utskott hade emellertid i *detta* afseende ingen betänklighet, hvaremot samma Utskott i afseende på den då jemväl föreslagna rekonstreringshjelpen ansåg denna böra tillkomma endast de rusthåll, hvilkas rustningsunderstöd icke uppgick till 200 kronor.

Då nu försvarsfrågan i öfrigt ej föreligger, och således jag icke upptagit hvarken de lindringar eller den afskrifning som förut dermed stälts i sammanhang, utan blott den lättning, som 1877 års Särskilda Utskott ansåg oberoende deraf böra beviljas, har jag trott mig böra här upptaga förutnämnda begränsning, dock så att staten skall öfvertaga anskaffningen och underhållet af persedlarne för *samtliga kavallerirusthållen*, men att, der rustningsunderstödet uppgår till öfver 200 kronor, derå må afdragas 40 kronor.

Till ledning för bedömande af den häraf uppkommande statsutgiften må nämnas, att samtliga de ifrågavarande rusthållsnumren uppgå till omkring 3,500, deraf en mindre del på grund af kontrakt äro helvakanta och en större del äro halfvakanta, hvilka till följd af den lättning, som skulle tillkomma de effektivt rustande, borde erhålla rätt att uppsäga ingångna kontrakt, der de icke redan ega en sådan rätt, samt derefter ingå nytt aftal eller uppsätta rustning. De effektivt rustande numrens antal torde uppgå till något öfver 3,000.

Kammarrådet Anderson har uti sitt betänkande, med ledning af den s. k. lindringskomiténs beräkningar, uppskattat värdet af denna prestation till ej fullt 160,000 kronor, och bör staten genom ändamålsenlig anskaffning och tillfälle till bättre kontroll öfver värden häraf med all säkerhet kunna nedbringa kostnaden.

Derest hvad jag sålunda föreslår af Riksdagen godkännes, böra de rustande, såsom vilkor härför, utan ersättning till statsverket helt och hållet afstå samtliga till rustningen hörande ej kasserade persedlar.

På grund af hvad nu är anfördt får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen beviljar och ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag af 150,000 kronor i och för statsverkets öfvertagande af den rusthållarne vid indelta kavalleriet nu åliggande skyldighet att anskaffa och underhålla beklädnads-, beväpnings-, remtygs-, sadelmunderings- och trossersedlar, på de grunder, som närmare i motionen äro angifna, samt att derefter detta anslag må sammanföras med »anslaget för försvarsverket till lands i allmänhet».

Stockholm i Januari 1884.

Ola Andersson.